



Protestantse
Diaconie
Den Haag



2016
2020

Beleidsplan



delen
dienen
durven
doen

1. FOCUS

De Diaconie wil in de komende beleidsperiode nadruk (blijven) leggen op:

1. versterking van de wijkdiaconieën en het diaconaal opbouwwerk in de wijken, mede dankzij ondersteuning van vrijwilligers in de wijken
2. tenminste één buurt-en-kerkhuis per wijkcombinatie
3. armoedebestrijding
4. ondersteuning van vluchtelingen en ongedocumenteerden
5. intensivering van het ouderenwerk
6. zichtbaarheid en herkenbaarheid
7. bevordering sociale cohesie

2. INLEIDING

Dit meerjarenbeleidsplan is tot stand gekomen dankzij de bijdragen van diakenen, predikanten, medewerkers van Stek en van stedelijke welzijnsorganisaties en enkele betrokken buitenstaanders, met name tijdens de beleidsdag die op 25 april 2015 gehouden werd in Theater De Vaillant in de Schilderswijk. In het kader van de voorbereiding bracht het moderamen van de Diaconie tevens een bezoek aan de Protestantse Diaconie Amsterdam, die in een eerder en verder gesecculariseerde omgeving present probeert te zijn. Het meerjarenbeleidsplan schetst in grote lijnen recente ontwikkelingen in de Protestantse Gemeente Den Haag, in de stad en in de landelijke kerk en geeft uitdrukking aan de diaconale prioriteiten voor de komende jaren. Vooraf wordt kort teruggeblikt op de voorbije beleidsperiode en de resultaten van het meerjarenplan 2010-2015.



3. MEERJARENPLAN 2010-2015

De meeste doelen uit dit meerjarenplan zijn gehaald.

- Zo hebben De Paardenberg en De Oase zich ontwikkeld tot veelzijdige buurt- en kerkhuisen. Ook het diaconaal werk in en rond de Lukaskerk bloeide. Bovendien is ook De Westhoek, na het onttrekken van de Bethelkapel aan de eredienst, dankzij een ingrijpende renovatie en samenvoeging met de Bethelkapel eind 2014 tot buurt- en kerkhuis Bethel geworden. Mede omdat de Valkenboskerkgemeente besloot niet in te gaan op het aanbod om in De Paardenberg in te trekken, is het niet gelukt om de band tussen De Paardenberg en een wijkgemeente te versterken.

- De kleinschalige opvang van vluchtelingen, in het bijzonder van moeders met jonge kinderen, in De Halte is voortgezet en sinds eind 2013 uitgebreid met de Tussenvoorziening Juffrouw Ida, waar ongedocumenteerden zich voorbereiden op terugkeer naar hun land van herkomst of doormigratie naar een ander land. Tevens worden ongedocumenteerden ondersteund in het versterken van hun netwerk in het Den Haag Wereldhuis.

- Het diaconale werk van de wijkgemeenten is blijvend ondersteund, ook in de moeilijke periode van de herstructurering van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage (PGG) en de ontwikkeling van vijf (combinaties van) wijkgemeenten. De Diaconie was daar intensief bij betrokken. Zo werden in enkele combinaties wijkdiaconieën ondersteund in het proces van samenwerking en fusie.

- Het jeugdwerk ontwikkelde van advisering van wijkgemeenten naar meer uitvoerend werk en praktische ondersteuning, zoals in (het trainen van vrijwilligers in het gebruik van de godsdienst-pedagogische methode) Godly Play, in het werk met twintigers en dertigers en in het betrekken van tieners bij diaconaal werk in het project M25 (naar Mattheus 25 – in samenwerking met de RK St. Mara). Het werk vindt plaats onder de noemer van StekJong, anders dan in Amsterdam is er geen expliciet Protestant Jeugdwerk.

- Het ouderenwerk werd meer gestructureerd dankzij convenanten met zorginstellingen. Ook kwam er meer aandacht voor extramuraal werk.

- Het Protestants Centrum Den Haag kreeg een fysieke basis aan de Parkstraat, waar Diaconie, Stek en Kerkelijk Bureau van de PGG zijn samengebracht. Stek onderhoudt er een mediatheek en een kapel. Het in het aflopende meerjarenplan beschreven concept van een inloopfunctie met een algemene informatiefunctie over en voor de PGG, debat en cultuur, mogelijk horeca, behoeft nadere uitwerking: de bestaande locatie leent zich daar niet goed voor.

- Aan de zichtbaarheid van de Diaconie werd gewerkt door een nieuwe huisstijl, banners, de uitgave van twee Diaconale Kranten, modernisering van de website en de publicatie van drie Signaleringsbrochures. Ook werd een flinke start gemaakt met de geschiedschrijving van de Diaconie met hulp van een professionele auteur. Dit heeft nog niet geleid tot de gewenste herkenbaarheid van het werk van Stek als dat van de PGG/Diaconie.



4. ONTWIKKELINGEN IN STAD EN KERK

Ontwikkelingen in de stad

a. Decentralisaties

Als gevolg van overheidsbeleid vinden er ingrijpende veranderingen plaats in zorg, sociale zekerheid en welzijn. De consequenties van de decentralisatie van de Jeugdzorg, Wajong en AWBZ (3D) naar de gemeenten zijn nog niet uitgekristalliseerd, maar laten wel al zien dat de omslag van de verzorgingsstaat naar de participatiesamenleving in hoog tempo wordt doorgevoerd en tevens een majeure bezuinigingsoperatie is. De verwachting is dat de Gemeente Den Haag na de eerste vier jaar €100 miljoen minder beschikbaar heeft. Uitgangspunten van deze decentralisatieoperaties zijn een groter beroep op de eigen kracht van burgers en hun sociaal netwerk, als ook op de inzet van maatschappelijke organisaties, kerken en religieuze instellingen, vrijwilligers- en zelforganisaties. Sociale wijkteams zijn en worden opgestart in de verschillende wijken, waar mensen terecht kunnen met hulpvragen die ze niet in eigen kring opgelost krijgen. Onduidelijk is nog of het de samenleving zal lukken voldoende menskracht te mobiliseren om steeds meer zorgbehoevende mensen bij te staan en eenzaamheid en sociaal isolement te verminderen.

b. Armoede

De gevolgen van de economische crisis van de afgelopen jaren ijlen door onder een aanzienlijk deel van de bevolking en leiden tot het voortbestaan van armoede.

Het afnemen van werkgelegenheid voor mensen met een middenniveauopleiding creëert nieuwe armen. Al met al moeten zo'n 44.000 huishoudens in Den Haag (17%) rondkomen van een inkomen tot 110% van het sociaal minimum. 45% van deze huishoudens ontvangt een uitkering op grond van de Wet Werk en Bij-

stand. Het aantal ouderen met een minimuminkomen is in de afgelopen jaren afgenomen, het aantal eenoudergezinnen in armoede is toegenomen. Er groeien meer dan 23.000 kinderen op in armoede. De Gemeente heeft dan ook beleid ontwikkeld om de gezinnen met deze kinderen te helpen met winterjas, schoolpakketten en andere ondersteuning. De meeste armoede komt voor in de stadsdelen Centrum en Escamp. Zogenaamde Krachtwijken – wijken met de grootste armoede – zijn wijken als de Schilderswijk, Bouwlust/Vrederust, Moerwijk, Morgenstond en Transvaal.

c. Vluchtelingen en ongedocumenteerden

Er is geen beleidsterrein dat zo zeer bepaald wordt door internationale en landelijke politieke ontwikkelingen als het asielbeleid. Den Haag kent naar schatting zo'n 10.000 ongedocumenteerde mensen. De meesten van hen weten zich goed te redden dankzij een sociaal netwerk van familieleden, vrienden, migrantenkerken en moskeeën. Maar een klein deel redt het niet en zou in aanmerking moeten komen voor opvang. De uitleg door de Europese ministers en het kabinet van november 2015 van de Bad Bed en Brood Regeling biedt geen sluitende regeling. Er blijven altijd mensen die in geval van nood een beroep moeten doen op ondersteuning van maatschappelijke organisaties en kerken.

Aan de vooravond van de nieuwe beleidsperiode is een ongekend grote vluchtelingenstroom naar Europa op gang gekomen. Wat dit voor Den Haag gaat betekenen is nog niet duidelijk. Wel is zeker dat met de toename van de komst van vluchtelingen en migranten het aantal inwoners dat zich in een globaliserende omgeving ontheemd en onbegrepen voelt eveneens zal toenemen. De sociale cohesie en de vrede in de stad komen hiermee verder onder druk te staan.



4. ONTWIKKELINGEN IN STAD EN KERK

Ontwikkelingen in de kerk

a. Secularisatie, religieuze bloei en groeiende aandacht voor spiritualiteit

Ook Den Haag ontkomt niet aan de seculiere dominantie die het huidige maatschappelijk klimaat kenmerkt, als resultaat van een proces van afnemende invloed van godsdienst en wereldbeschouwing op de samenleving. Het aantal kerken dat de afgelopen jaren is gesloten lijkt daarvan een illustratie. Haaks op deze ontwikkeling staat het gegeven¹ dat de stad Den Haag veel godsdienstiger is dan enkele decennia geleden. Er bestaan vele bloeiende kerkgemeenschappen op het Haagse grondgebied, in het bijzonder maar niet uitsluitend gevormd door nieuwe bewegingen, expatkerken en migrantenkerken. Slechts zeer ten dele hebben kerken die behoren tot de Protestantse Gemeente Den Haag (dan wel rechtstreeks vallen onder de Protestantse Kerk in Nederland) hierin een aandeel. Tegelijkertijd valt ook een groeiende interesse in spiritualiteit waar te nemen bij degenen die geen betrokkenheid bij het instituut kerk hebben.

b. Herstructurering van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage

Sinds 2011 heeft de PGG een ingrijpende herstructurering doorgemaakt. De Diaconie is actief bij dit proces betrokken. Zeven kerkgebouwen werden aan de eredienst onttrokken en zijn of zullen worden verkocht. De veertien wijkgemeenten zijn genoodzaakt te fuseren

tot een vijftal (combinaties van) wijkgemeenten. Ook trok de wijkgemeente Laak uit de Laakkapel, die eigendom was van de Diaconie, en vond een nieuw thuis in Buurt- en kerkhuis De Oase. De herstructurering is een voor velen pijnlijk proces. Ook in de nieuwe combinaties blijkt het lang niet altijd eenvoudig om voor alle taken voldoende ambtsdragers en vrijwilligers te vinden. Tegelijkertijd is een traject gestart om te komen tot een nieuw meerjarenbeleidsplan – het Visietraject. Dit traject wordt onvermijdelijk beïnvloed door de pijn om het verlies van kerkgebouwen en hun gemeenschap, voortdurende financiële druk en de spanning tussen enerzijds zorg voor de oude getrouwe leden van de wijkgemeenten en anderzijds de noodzaak tot vernieuwing en het zoeken van aansluiting bij nieuwe doelgroepen. De Diaconie besloot om elke combinatie tenminste 0,5 fte diaconaal opbouwwerker ter beschikking te stellen en minstens één Buurt- en kerkhuis toe te delen, dit alles vanuit de doelstelling om bij te dragen aan de presentie en zichtbaarheid van de PGG. Op deze wijze is de Diaconie ook betrokken bij de vitalisering van de PGG.

c. Pioniersplekken

In de afgelopen paar jaar zijn op verschillende locaties in Den Haag pioniersplekken ontwikkeld, waar pioniers aan de slag gegaan zijn om nieuwe vormen van gemeenschap te ontwikkelen en nieuwe mensen te bereiken. De diaconale locaties en de activiteiten van StekJong spelen daar ook een rol in. Voor de meeste pioniersplekken rijst wel de vraag naar continuïteit en financiering op de lange termijn.

Landelijk

c. De Protestantse Kerk in Nederland, de betekenis van het diaconaat voor kerk en samenleving

De Protestantse Kerk in Nederland bezint zich op haar toekomst. Zij heeft daartoe het document 'Kerk 2025: Waar een Woord is, is een weg' uitgebracht. Het document dient als basis voor een nadere concretisering en uitwerking van de organisatie en werkwijze van de Protestantse Kerk².

Een belangrijk onderdeel is dat de kerk ruimte wil maken voor en toekomst ziet in nieuwe vormen van kerk zijn, naast de traditionele vormen van kerk zijn.

Meer dan in eerdere visiedocumenten wordt het belang van het diaconaat voor kerk en maatschappij in 'Kerk 2025' duidelijk onderkend³. Het document erkent tevens het missionaire aspect van het diaconaat. Hiermee grijpt 'Kerk 2025' terug op de uitkomsten van het landelijk onderzoek dat de Federatie van Diaconieën en Kerk in Actie in 2015 hebben uitgebracht. Het onderzoek richtte zich op de betekenis voor kerk en samenleving van het werk van de diaconieën van de Protestantse Kerk in Nederland. Daaruit komt naar voren dat de kerk in het diaconaat een vitale kern bezit. De maatschappelijke inzet en de ambitie van de protestantse diaconieën groeien, tegen de trend in van dalende ledentallen en sluiting van kerkgebouwen. Zowel de uitgaven als het aantal vrijwilligers nemen toe. Diaconieën bereiken via de doelgroepen van beleid en in de werving van vrijwilligers ook mensen van buiten de eigen kring⁴.

Het werk van de kerk voor (wereld)diaconaat en zending wordt onder de naam Kerk in Actie uitgevoerd door de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland. Delen van het werk worden mede uitgevoerd namens een aantal andere kerkgenootschappen. Het internationale werk heeft Kerk in Actie grotendeels ondergebracht in ICCO, een coöperatie van een aantal organisaties voor ontwikkelingssamenwerking. In deze context heeft Kerk in Actie zich ten doel gesteld om weer meer Protestantse Kerk in Actie te zijn en zich als zodanig te presenteren⁵.

1. Prof. Dr. Hijme Stoffels, lezing 28 oktober 2015, Maranathakerk. Mogelijk is hier sprake van een bredere trend, de Britse journalist Ben Judah stelt in Buitenhof van 7 februari 2016 over Londen: 'Londen is weer godsdienstig. De stad van Karl Marx, lege kerken en Anglicaanse priesters die niet in God geloven is niet meer.'
2. Besluit synode 13 november 2015
3. Kerk 2025 p 10
4. Dienen Delen Doen, onderzoek naar de maatschappelijke inzet van de diaconieën in de Protestantse Kerk in Nederland, uitgave van de Federatie van Diaconieën en Kerk in Actie, maart 2015
5. Jaarplan en begroting 2016 Kerk in Actie, p 3



5. VISIE

De Diaconie wil geïnspireerd door het christelijk geloof en in verbondenheid met de protestantse traditie van waaruit de Diaconie zich sinds 1574 betrokken weet bij de noden van de stad, dienstbaar zijn in de stad. Dat betekent dat zij in het bijzonder aandacht heeft voor mensen in de marge, voor mensen in moeilijke en soms zelfs uitzichtloze situaties.

In de praktijk van het werk blijkt het traditionele onderscheid tussen diaconaat, pastoraat en missie steeds minder relevant. Mensen hebben zowel materiele als geestelijke noden en worden soms geraakt door de aandacht, zorg en liefde van diakenen of vrijwilligers, waardoor zij zich uitgenodigd voelen om ook mee te gaan doen en deel uit te gaan maken van de gemeenschap.

In de laatste decennia heeft het theologisch-exegetisch denken over de betekenis van diaconaat in het Nieuwe Testament geleid tot een verbreding van het begrip. Diakenen zijn niet alleen meer de helpers en dienaren, degenen die anderen bijstaan in tijden van nood, maar diakenen zijn ook van oudsher degenen die verbindingen weten te leggen, bemiddelaars en makelaars, mensen die met een mandaat gezonden worden. Deze verbreding van het begrip diaconaat sluit prachtig aan bij de huidige netwerksamenleving, waar het kunnen verbinden van mensen en organisaties vaak een voorwaarde is voor samenwerking en voor effectief optreden.

Geïnspireerd door Jezus' voorbeeld geldt voor het diaconaat dat elk mens telt; elk mens is kind van God en heeft recht op een menswaardig bestaan. Een mens is altijd meer dan zijn of haar tekortkomingen of problemen en een ieder kan iets bijdragen aan het welzijn van de ander. Juist vanuit het perspectief van de kwetsbare mens wordt duidelijk wie de naaste is en wat er gedaan kan worden. Kerken en gelovigen kunnen hulp bieden, omdat zij ook zelf de ervaring kennen van gezien en geliefd te worden: wij delen van hetgeen wij zelf ontvan-

gen hebben. Wederkerigheid is een belangrijke waarde in het diaconaat. Mensen, hoe kwetsbaar en afhankelijk ook, zijn altijd meer dan object van hulp. Het gaat echter, behalve om barmhartigheid, ook om recht en het ontwikkelen van rechtvaardige verhoudingen. Daarom kunnen ervaringen uit de diaconale praktijk ook leiden tot het signaleren bij overheid en andere betrokkenen van misstanden en onrecht, en tot het ópkomen voor mensen die verdrukt worden of in de knel zijn geraakt. Zo is – in een veelheid aan activiteiten – de Diaconie zichtbaar in de samenleving als teken van Gods aanwezigheid onder en liefde voor mensen.

De Diaconie vat deze visie samen in vier werkwoorden:

Delen Dienen Durven Doen.

Delen: diakenen delen van hetgeen zij zelf ontvangen hebben en geven zo vorm aan de *zichtbare presentie van de christelijke gemeente bij de noden van de stad.*

Dienen: het perspectief van de ander is bepalend voor wat er gedaan wordt; een dienstbare instelling en dienende rol horen daarbij, in het bijzonder als het gaat om hulp aan mensen in de marge.

Durven: het signaleren van onrechtvaardige verhoudingen en het stimuleren van bewustwording vragen soms om lef om naar overheid en eigen achterban te durven getuigen van de noodzaak tot meer recht voor de vele verdrukten in de samenleving.

Doen: niet voor niets worden diakenen soms de handen van de kerk genoemd; zij zijn de doeners en degenen die verbindingen weten te leggen en zo *bijdragen aan goede verhoudingen in wijken en buurten met het oog op de vrede van de stad.*

6. UITGANGSPUNTEN VOOR BELEID

In het voorbereidingstraject voor dit meerjarenbeleidsplan is een aantal uitgangspunten voor beleid geformuleerd;

- a. Meer decentralisering van activiteiten; decentraal wat decentraal kan, centraal wat centraal moet; meer ondersteuning van decentrale activiteiten van de wijkdiaconieën. Wijkdiaconieën krijgen een meer prominente rol.
- b. Elke combinatie van wijkgemeenten c.q. gefuseerde wijkgemeente heeft recht op minstens 0,5 fte diaconaal opbouwwerker en (het opzetten van) één Buurt en kerkhuis⁶, mits een diaconaal beleidsplan geformuleerd is.

- c. Blijvende aandacht voor armoedevraagstukken, gericht op hulp die afhankelijkheid voorkomt, en bevorderen van interne kennisoverdracht en uitbreiding van contacten met maatschappelijke organisaties in de wijken. Dit vergt een stad-brede aanpak.
- d. Zorg voor vluchtelingen met kleinschalige opvang en begeleiding naar een toekomstperspectief. Ook hier is een stad-brede aanpak nodig.
- e. Intensivering van het ouderenwerk, signalerende functie en bestrijding van eenzaamheid.
- f. Versterking van de sociale cohesie in en tussen de verschillende wijken van de stad.

6. Een Buurt en kerkhuis is een diaconale locatie die onder de ambtelijke eindverantwoordelijkheid van het College van diakenen en onder de managementverantwoordelijkheid van Stek valt, die met herkenbare presentie bijdraagt aan de zichtbaarheid van de PGG, open voor iedereen, met voldoende kerkelijke infrastructuur in en binding met de wijk. Er moet een diaconaal beleidsplan zijn, waarin de diaconale behoeften en doelgroepen worden benoemd en waarin wordt aangegeven hoe vrijwilligers worden geworven. Andere vormen van diaconale locaties zijn bijvoorbeeld De Halte, de tussenvoorziening Juffrouw Ida, Huize Morgenlicht.



7. BELEIDSDOELLEN

De Diaconie hanteert de onderstaande meer algemene doelen, die in de komende jaren meer specifiek uitgewerkt worden. Bij stad-brede activiteiten heeft Stek een primaire rol, bij de meer wijk gebonden activiteiten een secundaire rol. Stek is de diaconale en missionaire uitvoeringsorganisatie van de Algemene Kerkenraad en Diaconie van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage en van de classes 's-Gravenhage. Voor al het werk van Stek/de Centrale Diaconie geldt dat het van belang is dat dit geworteld blijft in de gemeente. Stek/de Centrale Diaconie moet niet de organisatie van professionals zijn die als alibi fungeert voor eigen diaconale betrokkenheid. De kerk is geen organisatie van professionals waarin vrijwilligers mee mogen doen, maar is in zichzelf een organisatie van vrijwilligers⁷. Professionals ondersteunen.

1. Versterking wijkdiaconieën en diaconaal opbouwwerk in de wijken

Dit gebeurt in eerste instantie door de diaconale opbouwwerker(s) die in de betreffende combinatie/wijkgemeente werkzaam zijn. Elke combinatie heeft minstens 0,5 fte diaconaal opbouwwerker. Zij ondersteunen de diakenen bij het opbouwen van een netwerk van relaties met mensen in armoede of sociaal isolement in de wijk en met instellingen en organisaties in de buurt, die hulp kunnen bieden, waaronder ook het betreffende stadsdeel. Mede dankzij de expertise van de diaconaal opbouwwerkers komt de stad, en in het bijzonder de betreffende buurt en mensen in situaties van armoede of sociaal isolement, meer in het zicht van de wijkdiaconieën. Ook het werven van vrijwilligers van binnen én van buiten de wijkgemeente vraagt gerichte aandacht en mogelijk een andere aanpak van het diaconale werk dan tot nu toe gebruikelijk. Grote uitdagingen liggen op de terreinen van

- armoedebestrijding en het ontwikkelen van werkgelegenheid,
- zorg voor thuiswonende en in een isolement rakende of geraakte mensen en

- waarden van mensen met heel verschillen de culturele achtergronden (bevordering van sociale cohesie).

Vanuit de Centrale Diaconie worden trainingen aangeboden voor nieuwe diakenen en trainingen rond specifieke thema's, zo veel mogelijk in samenwerking met de gemeenteadvisoren van de landelijke kerk of met andere organisaties, zoals PEP.

Bedacht moet worden dat de herstructurering veel energie gevraagd heeft en nog vraagt van diakenen en dat sommige wijkdiaconieën klein en kwetsbaar geworden zijn. Het is dan ook niet altijd mogelijk verantwoordelijkheden voor diaconale locaties of grootschalige activiteiten aan de wijkdiaconieën toe te vertrouwen. Daarvoor moet vanuit het centrale niveau verantwoordelijkheid genomen worden. Niettemin is het perspectief van de wijk- diaconieën leidend voor het diaconale werk.

2. Onderhouden of opzetten van buurt-en-kerkhuisen

Zichtbare tekenen van christelijke diaconale presentie in wijken zijn de Buurt- en kerkhuizen. In en vanuit deze locaties worden tal van diaconale activiteiten uitgevoerd, zoals de uitdeelpunten van de Voedselbank, raad-en-daadbalies, taallessen en computercursussen, vele andere cursussen, ondersteuning bij problematische schulden, AlleenCafés, buurtmaaltijden en buurtkoffies, filmavonden, kringvieringen en persoonlijke (pastorale) zorg voor mensen in nood. Opvallend is met hoeveel verschillende organisaties de Buurt- en kerkhuizen samenwerken en hoeveel vrijwilligers met een heel verschillende religieuze, etnische en culturele achtergrond hun bijdrage geven aan het werk. Verrassend is ook hoe dit werk ook nieuwe mensen interesseert voor het christelijk geloof en in bescheiden mate missionair is. Het zijn broedplaatsen van nieuwe vormen van kerk-zijn, met of zonder formele pioniersplek.

Met uitzondering van de combinaties I en IV hebben alle combinaties nu al minstens één diaconale locatie (in II: buurt- en kerkhuis Bethel; in III: De Paardenberg in Transvaal, De Oase/Kariboe Bibi/Kerk in Laak en de Kinderwinkel in Moerwijk; in V: Buurt & Lukaskerk). Een Buurt- en kerkhuis vereist een diaconaal beleidsplan, waarin de diaconale behoeften en doelgroepen worden benoemd en waarin wordt aangegeven hoe vrijwilligers worden geworven; er moet sprake zijn van een binding met en betrokkenheid van een wijkgemeente/wijkdiaconie. Het is de bedoeling om na te gaan of er ook in Den Haag Zuidwest en in Haagse Hout/Mariahoeve behoefte is aan en ruimte is voor een Buurt- en kerkhuis. Zowel bij de vestiging, de doorstart als de beëindiging⁸ van een Buurt- en kerkhuis geldt, naast de eerder genoemde criteria, het volgende afwegingskader: de financiële haalbaarheid voor een periode van tenminste 5 jaar, 'helpen wie geen helper heeft', een zekere missionaire potentie.

In de beleidsperiode zal tevens een besluit moeten worden genomen over het al dan niet voortzetten, al dan niet op een andere locatie, van De Paardenberg, waarvan de huur per 1 januari 2018 afloopt.

Met betrekking tot een Protestants Centrum Den Haag zoals omschreven onder 3 (p 2) blijft het streven dit in een geschiktere locatie te kunnen onderbrengen.

3. Armoedebestrijding en individuele hulpverlening

In de afgelopen jaren is het aantal aanvragen voor individuele hulpverlening spectaculair gestegen. Dankzij meer concentratie in de Parkstraat is de kwaliteit ervan toegenomen. De Diaconie is pas het laatste redmiddel dat in aanmerking komt, wanneer alle andere mogelijkheden zijn uitgeput. Veel tijd wordt besteed aan het zoeken van structurele oplossingen voor mensen. Dat betekent ook dat soms bij de Sociale Dienst wordt aangeklopt om het armoede verhogend effect van sommige maatregelen aan de orde te stellen. Belangrijk blijft een inzet op het voorkomen van afhankelijkheid. De onderlinge taakverdeling tussen IH (individuele hulpverlening) en Commissie Bijstandszaken (CBZ) werkt goed en wordt gehandhaafd. De IH is er voor bedragen tot €250,- en de CBZ voor hulpvragen boven de €250,-. Wanneer meer dan €1.150,- nodig is wordt een aanvraag aan het Moderamen voorgelegd.

De raad- en daadbalies en inloopsprekuren in de diaconale locaties kunnen veel mensen van dienst zijn. Ook is verwijzing naar het project Budgetmaatjes070 van Stek mogelijk, waardoor mensen een maatje krijgen om hen bij te staan in het op orde krijgen van schulden en het voorkomen van nieuwe financiële problemen.

Uiteindelijk is voldoende betaald werk de beste weg om uit de armoede te komen. Die weg staat niet voor iedereen open, vanwege ouderdom, lichamelijke of psychische beperkingen. Maar veel mensen willen en kunnen graag werken. De Diaconie ziet het als een uitdaging om in de komende jaren na te gaan waar mogelijkheden liggen voor het bevorderen van werkgelegenheid of in elk geval van inkomens genererende activiteiten. Bij het Wereldhuis wordt met dit laatste geëxperimenteerd.

7. Inleiding Dr. Arjen Plaisier op de studiedag WMO van Kerk in Actie en de Federatie van Diaconieën, 2 oktober 2015

8. Uit het mede door de Diaconie in 2000 opgerichte Vadercentrum heeft de Diaconie zich teruggetrokken.



7. BELEIDSDOELLEN

Onderwijs is wereldwijd de bewezen beste route voor armoedepreventie. Daarom wordt de Huiswerk Begeleiding Transvaal (HBT) ook gesteund. Hier krijgen leerlingen van het middelbaar onderwijs intensieve huiswerkbegeleiding van HBO- en WO-studenten, vaak met dezelfde etnische achtergrond als de leerlingen. Zo zijn zij ook rolmodel. De resultaten zijn elk jaar uitstekend en de wachtlijst van 70 plekken is steeds vol. Onderzocht zou kunnen worden in hoeverre uitbreiding in Transvaal of een start in een andere krachtwijk mogelijk is.

4. Ondersteuning van vluchtelingen en ongedocumenteerden; aandacht voor sociale cohesie

Naast hulp aan armen is ondersteuning van vreemdelingen en vluchtelingen een eeuwenoude taak van diaconieën. In de moderne tijd is de opvang van vluchtelingen in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de overheid. Maar er blijken steeds mensen te zijn die om welke reden dan ook buiten de boot vallen en aangewezen zijn op particulieren en maatschappelijke organisaties. Ondanks de Bad Bed en Brood Regeling zullen er voor korte of langere tijd opvangplekken nodig blijven. De Diaconie houdt daarom haar opvanghuis De Halte, met opvang voor vrouwen met jonge kinderen en een aparte plek voor drie ernstig getraumatiseerde mannen, gewoon open. Mochten er toch geen vluchtelingen meer op straat terecht komen, dan kan het altijd voor andere groepen kwetsbare mensen een veilig tijdelijk thuis bieden.

Voor ongedocumenteerde mensen, die geen sociaal netwerk hebben, is er Den Haag Wereldhuis. De Diaconie wil de steun hieraan ook voortzetten en blijven inzetten op het versterken van de zelfredzaamheid van de mensen.

Onduidelijk is wat op termijn gaat gebeuren met de Tussenvoorziening Juffrouw Ida. In het leven geroepen om migranten op te vangen die willen terugkeren naar hun land van herkomst of willen door migreren en in het eerste jaar grotendeels gefinancierd door de Ge-

meente Den Haag, is het onzeker wat er na 2015 gaat gebeuren. De Diaconie zal zich erop bezinnen in hoeverre zij dit huis kan en wil blijven steunen.

Bij een mogelijk toenemende komst van vluchtelingen en migranten zullen de sociale cohesie en de vrede in de stad onder druk komen te staan. Dit vraagt aandacht voor degenen die zich in een globaliserende omgeving ontheemd en onbegrepen voelen. Bedacht moet worden dat Den Haag al vóór de komst van de nieuwe vluchtelingen en migranten één van de meest gesegregerde steden van ons land is. De scheiding tussen zand en veen is nog altijd herkenbaar. De verschillen in o.m. inkomen, levensverwachting en opleidingsniveau van mensen zijn groot tussen de wijken. Door mensen met verschillende achtergronden met elkaar in contact te brengen en ontmoetingen te stimuleren, kan de Diaconie bijdragen aan meer sociale cohesie in de stad.

5. Intensivering van het ouderenwerk

Traditioneel vindt veel van het ouderenwerk en bezoek aan eenzaam plaats vanuit de betrokkenheid van de diaconieën van de wijkgemeenten. Daarnaast weet veel diaconaal werk in en rond de diaconale locaties oudere bewoners te bereiken, voor buurtkoffies en buurtmaaltijden, computerlessen en hulpverlening. Er is ook specifiek diaconaal ouderenwerk met gespreks-groepen in verzorgingstehuizen, begeleiding van vrijwilligers, individuele bezoeken van mensen in en buiten tehuizen en praktische activiteiten gericht op ondersteuning. Zomerstek biedt al tien jaar een uniek aanbod van activiteiten in de zomer voor mensen die niet op vakantie gaan en voor wie de zomertijd lang valt. Het aantal deelnemers en het aantal workshops blijft gestaag groeien.

De Diaconie wil haar ouderenwerk verder intensiveren. Gezien het groeiend aantal thuiswonende ouderen en het voor velen dreigende of reeds bestaande sociaal isolement ligt het voor de hand vooral te zien naar mogelijkheden om alleenwonende ouderen te bereiken. In samenwerking met verzorgingshuis Tabitha is Stek een pilotproject Blijf je nog even? gestart. Dit is gericht

op het werven, trainen en begeleiden van vrijwilligers die alleenwonende ouderen, die in een sociaal isolement raken, bezoeken en proberen te motiveren tot meedoen aan bepaalde activiteiten om hun netwerk te vergroten.

De Diaconie zou kunnen aansluiten bij dit project dan wel een vergelijkbaar project elders opzetten. Het is belangrijk te leren van de ervaringen tot nu toe, want het vinden van geschikte vrijwilligers én het motiveren van geïsoleerde ouderen is bepaald geen makkelijk traject. Ook ondersteuning van activiteiten voor ouderen in de diaconale locaties kan versterkt worden. Aansluiting bij het project De Zorgzame Kerk van de landelijke kerk ligt voor de hand.

6. Aandacht voor kinderen en jongeren

De Kinderwinkel blijft een prioriteit van de Diaconie. Dit project, in samenwerking met de Marcuskerk, weet veel kinderen en hun moeders en soms ook vaders te bereiken in een van de armste wijken van de stad, Moerwijk. De Kinderwinkel biedt een veilige plek voor kinderen, waar ze aan spel, huiswerkbegeleiding, muziekles en tal van andere activiteiten kunnen deelnemen. De moeder- en kind ochtenden blijken een belangrijke ontmoetingsplek voor jonge moeders uit de buurt.

De godsdienst-pedagogische methode Godly Play heeft na een flinke aanloopperiode nu de weg gevonden naar kerken en scholen. Het werken met Bijbelverhalen is voor veel kinderen een unieke ervaring die ze niet van huis uit meekrijgen en die duidelijk beantwoordt aan hun behoefte aan rust, verwondering en creativiteit. De Diaconie stimuleert dat de methode vooral op scholen in de krachtwijken wordt aangeboden.

Het project M25 daagt tieners uit om in groepen kennis te maken met diaconaal werk en meteen iets voor een ander te doen. De landelijke formule is in Den Haag, waar Stek en de RK St. Mara samenwerken, succesvol om tieners warm te maken voor diaconaal werk en een ander beeld te geven van de kerk.

Het jeugdwerk is een relatief grote post op de begrotingen van de Diaconie en Stek.

De vraag kan gesteld worden in hoeverre delen van het jongerenwerk diaconaal zijn. Dat geldt in ieder geval maar niet uitsluitend de meer pastorale onderdelen. In Den Haag doet zich de uitzonderlijke situatie voor dat het jongerenwerk een aangelegenheid van de Diaconie is. De Diaconie vindt dat in de toekomst in het jeugdwerk meer aandacht voor geloofsverdieping en -overdracht wenselijk is, maar daar hoort tegelijkertijd een grotere betrokkenheid - inhoudelijk, financieel - van de Algemene Kerkenraad bij.



8. INNOVATIE

Nieuwe kansen ziet de Diaconie vooral op het terrein van zorg, zoals het project De Zorgzame Kerk, en op het gebied van duurzaamheid, zoals initiatieven van Groene Kerken. In de loop van de beleidsperiode worden, in samenwerking met wijkdiaconieën, dergelijke initiatieven zo mogelijk nader uitgewerkt. Indien hiertoe financiële ruimte aanwezig is, zou ook de aanstelling van een City Pastor/diaconale dominee⁹ overwogen kunnen worden.

9. Hieronder wordt begrepen een predikant die op stedelijk niveau werkzaam is, sociale trends opsnuift, contacten onderhoudt met maatschappelijke organisaties, de gemeentelijke overheid en andere religies, een rol heeft bij bovenwijkse activiteiten, het gezicht van de Protestantse gemeente is bij het lief en leed in de stad. Mocht een dergelijke functie gerealiseerd kunnen worden dan is uiteraard een goede afstemming met die van voorzitter AK geboden..



9. ZICHTBAARHEID EN HERKENBAARHEID

In een situatie waarin de fysieke aanwezigheid van de Protestantse Gemeente Den Haag zienderogen afneemt en in de context van de ontwikkelingen zoals beschreven onder Ontwikkelingen in de kerk (p. 3 en 4) vindt de Diaconie zichtbaarheid en herkenbaarheid van groot belang. Het werk dat Stek in opdracht van de Diaconie doet, moet herkenbaar zijn als werk van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage en haar Diaconie om zo bij te dragen aan de zichtbare presentie en missionaire opdracht van de kerk met het oog op de vitalisering van de kerkelijke gemeente. Het Herstructureringsplan van de PGG heeft de titel 'Snoeien om te groeien' meegekregen. De daarin verwoorde ambitie vergt wel dat de PGG zichtbaar is en dat duidelijk is waar zij voor staat.

Meer dan in het verleden het geval was zal STEK de relatie met de Protestantse Gemeente/Protestantse Diaconie actief dienen te communiceren.

De reguliere publicitaire middelen van de Diaconie ondergaan een kwaliteitsslag: een verzorgde en uniforme huisstijl, moderne website, naamborden en banners, en periodiek de publicatie van een Diaconale Krant.

In de komende jaren zal het onderzoek naar de geschiedenis van de Haagse Diaconie worden afgerond met de publicatie van een wetenschappelijk verantwoord én voor een breed publiek toegankelijk boek. Auteur is dr. Jurjen Vis, die veel ervaring heeft met dergelijke onderzoeksprojecten. De begeleidingscommissie bestaat uit leden van het moderamen, dr W. van der Meiden (Stek), prof. dr S. Groenveld (Universiteit Leiden), de directeur van het Haags Gemeentearchief en de directeur van het Haags Historisch Museum. De publicatie van het boek zal gecombineerd worden met een tentoonstelling in het Haags Historisch Museum over (de geschiedenis van) de Diaconie.



10. ORGANISATIE DIACONALE WERK

Samenwerking met Stek

De Diaconie draagt de uitvoering van haar projecten op aan STEK. Daarnaast onderhoudt de Diaconie met een beperkt aantal organisaties een rechtstreekse subsidierelatie.

De Diaconie en de Classes I en II hebben in 2004 STEK opgericht als uitvoeringsorganisatie van de Protestantse Gemeente, meer in het bijzonder van de Diaconie, en van de Classes. STEK voert ook taken uit voor andere opdrachtgevers.

STEK is er in geslaagd een maatschappelijk professionele organisatie op te bouwen, waar de diaconale projecten thuis horen. Tegelijkertijd kan worden geconstateerd dat het zicht op het eigen diaconale/kerkelijke karakter van ons werk vaak voor de buitenwereld verborgen blijft. De organisatie telt inmiddels 50 medewerkers.

De vraag kan worden gesteld waarom de Diaconie een dergelijke organisatie in stand houdt en er niet voor kiest in plaats daarvan rechtstreeks (professionele) organisaties te subsidiëren die op hetzelfde terrein werkzaam zijn, zoals Vluchtelingenwerk, de Kesslerstichting, de Stichting Present, de stichting MEE, Resto Van Harte, de Haagse Buurthuizen van de Toekomst etc. etc.

Afgezien van een enkele bijzondere deskundigheid waarover STEK beschikt is de voornaamste reden er in gelegen dat een eigen organisatie een gezicht geeft aan de Protestantse Gemeente/Diaconie, en daarmee bijdraagt aan de missionaire presentie.

Op basis van een afspraak met de fiscus geldt geen BTW-verplichting voor de diensten die STEK aan de Diaconie levert, Diaconie en STEK vormen een fiscale eenheid. Een van de voorwaarden is de zogenaamde gemene rekening, op basis waarvan Diaconie en STEK kosten delen (11%).

De houdbaarheid daarvan staat ter discussie, de invaring van het Kerkelijk Bureau compliceert deze regeling verder.

Het bovenstaande brengt met zich mee dat de regeling van de samenwerking met STEK in de komende jaren een herijking behoeft.

In de Bijlage worden de belangrijkste onderdelen beschreven van de statutaire bepalingen en de toelichting, die de verhouding Stek en Diaconie regarderen.

Subsidierelaties

Structurele relaties bestaan met:

Fonds voor Ontwikkeling en Vernieuwing
Stichting Oecumenisch Aandachtscentrum
Stichting Exodus
Stichting Invaliden Vakantieweken (SIV)
Stichting Straatpastoraat
Kerk in Den Haag

Daarnaast worden ook incidentele subsidies verleend.

De Diaconie draagt via het diaconaal quotum bij aan de diaconale activiteiten van de landelijke kerk.



11. FINANCIERING

De Diaconie financiert haar werk grotendeels uit de opbrengsten van haar vermogen, en voor een klein deel uit collectes (en legaten). Zij heeft een Beleggingsadviescommissie (BAC) bestaande uit gereputeerde professionals die haar adviseert over het beleggingsbeleid. De BAC heeft een eigen beleidsplan en reglement.

Doelstelling van het beleid is: 1. Het behalen van een jaarlijks rendement dat voldoende is om alle gewenste activiteiten bestendig te financieren en 2. De instandhouding van het vermogen door rekening te houden met inflatiecorrectie.

De beschikbare financiële ruimte voor projecten (STEK) doelstellingen en subsidies lag in 2015 op een niveau van Euro 2.7 miljoen. Het voornemen is de diaconale begroting (incl. de bijdrage aan Stek) voor de beleidsperiode te handhaven op dit niveau, geïndexeerd voor inflatie. In de komende beleidsperiode wordt daarboven een bedrag van €500.000,- vrijgemaakt voor de opzet van een nieuwe diaconale locatie.

Gezien de zwakke economische conjunctuur en de voortdurende onzekerheid op de beurzen is het een voortdurende uitdaging om voldoende rendement te behalen. Bovendien heeft de Diaconie de ambitie om zo duurzaam mogelijk te beleggen. Mocht er structureel te weinig rendement behaald worden, dan moet het uitgavenpatroon aangepast worden.

Een onroerend goed portefeuille maakt deel uit van het vermogen. Er is onderscheid gemaakt naar diaconale panden, die gebruikt worden voor diaconale activiteiten, en commerciële panden. Deze laatste zullen geleidelijk aan worden verkocht.



Moderamen Algemene Kerkenraad PGG, vergadering d.d. 2 juni 2015
Notitie inzake enige achtergronden bij de statuten en bestuursbenoemingen STEK.

Enkele achtergronden

Mede blijkens de Memorie van Toelichting (MvT) bij de statutenwijziging van STEK die in 2011 werd doorgevoerd, is Stek eind april 2004 opgericht als interkerkelijke stichting door de (toen nog) SoW-kerken in Den Haag om de krachten te bundelen en hun activiteiten d.m.v. een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie te laten ondersteunen, coördineren en bevorderen.ⁱ

De Diaconie is, naast medeoprichter, verreweg de grootste opdrachtgever. Dat vindt mede zijn uitdrukking in de dienstverleningsovereenkomst tussen Diaconie en STEK (DVO), gewijzigd op 19 april 2006. De toelichtende verklaring bij die gewijzigde DVO wijst er onder meer op dat, nu met de DVO de uitvoering van het diaconale werk alsmede het personeel geheel bij STEK is ondergebracht, één van de voornaamste voordelen van deze opzet is, dat er een scheiding tot stand is gebracht tussen vermogensbeheer en beleidsbepaling door Diaconie aan de ene kant en de uitvoering van de operationele activiteiten door STEK aan de andere kant. De Diaconie blijft verantwoordelijk voor het diaconale werk, geeft vorm en richting aan het diaconale beleid en bepaalt, in samenhang met het beleid van de PGG als geheel, jaarlijks de kaders en prioriteiten voor het diaconale werk dat door STEK moet worden uitgevoerd en geeft de accenten, thema's en prioriteiten aan. Ook ten aanzien van de overige gewenste ondersteuning geeft de Diaconie kaders en instructies aan STEK.ⁱⁱ

De toelichtende verklaring bij de in 2006 gewijzigde DVOⁱⁱⁱ benadrukt aan het slot:

"Het College van Diakenen bepaalt exclusief het diaconale beleid, STEK heeft in deze geen eigen agenda. Activiteiten die STEK op eigen titel verricht (of namens een andere opdrachtgever) en die raken aan het diaconale werk mogen niet in strijd zijn met het diaconale beleid. Het ambt moet zichtbaar blijven, kerkordelijk kan dit niet opgaan in STEK. Ook uit andere oogpunten is het zichtbaar houden van de

Diaconie noodzakelijk. In de eerste plaats wordt genoemd de verantwoording die inherent is aan de democratische structuur van de PKN. Daarnaast is er het missionaire aspect: het zichtbaar houden van het ideaal van waaruit activiteiten worden verricht."

Ook de al genoemde MvT bij de statutenwijziging van 2011 bevestigt het zijn van uitvoeringsorganisatie, alsmede dat STEK zich binnen het beleid van de PGG en de Classes een actieve partner toont, onder meer door het signaleren van maatschappelijke ontwikkelingen en vraagstukken en het zelf aandragen van voorstellen voor projecten.

De MvT benadrukt bij art. 2 lid 1 onder a en b van de Statuten dat STEK op de eerste plaats ('primair', aldus de tekst van de statuten) uitvoeringsorganisatie is van de PGG (Diaconie en AK) en de Classes Den Haag 1 en 2. Op basis van het bepaalde in art. 2 lid 1 sub b kan STEK ook activiteiten uitvoeren voor andere religieuze en seculiere organisaties. Die activiteiten mogen evenwel niet in strijd komen met *het beleid en de belangen* van Diaconie, AK en Classes. Daarvan kan, aldus de MvT, onder meer sprake zijn indien de herkenbaarheid van STEK als protestantse stichting en als uitvoeringsorganisatie van de PGG in het gedrang komt.

Er is van afgezien *de omvang* van de activiteiten die voor de onder b bedoelde organisaties kunnen worden verricht in de statuten zelf te kwantificeren, maar dat is blijkens de MvT (bij art. 2 met verwijzing naar die bij art. 11) wel een onderwerp dat past op de agenda van het overleg dat ingevolge art. 11 van de Statuten jaarlijks tussen STEK enerzijds en de kerkelijke opdrachtgevers Diaconie, AK en Classes anderzijds moet plaatsvinden, ook weer *"vanuit het belang van en het behoud van de herkenbaarheid van STEK als protestantse stichting en uitvoeringsorganisatie van de PGG en de Classes."*

Verder vermeldt de MvT voor alle duidelijkheid bij art. 2 nog dat politiek gerichte acties door STEK alleen mogen worden ondernomen in overleg met de onder a genoemde kerkelijke organen (Diaconie, AK en Classes dus).

Bestuursbenoemingen

Het is tegen deze achtergrond, waarbij kort gezegd Diaconie en PGG het beleid bepalen en STEK primair de uitvoeringsorganisatie is (waarbij inhoud en omvang van eventuele nevenactiviteiten van STEK niet in strijd mogen komen met beleid en belangen van Diaconie en PGG; zulks kan bij het jaarlijkse art. 11-overleg besproken worden), dat de Statuten bepalen dat de leden van het bestuur van STEK

"worden benoemd, geschorst en ontslagen door een gezamenlijk besluit van de Algemene Kerkenraad van de PGG en de Classes 's-Gravenhage 1 en 2 van de PKN. Alvorens een dergelijk besluit te nemen vraagt de Algemene Kerkenraad het advies van de Diaconie van de PGG."^{iv}

Aldus art. 5 lid 3 van de Statuten. De Statuten kenden en kennen dus geen coöptatiesysteem en evenmin een voordrachtsregeling voor wat betreft kandidaten voor bestuursvacatures (ook niet vanuit het bestuur van STEK).

Den Haag, 27 mei 2015

Mr Renny Steinvooort, secretaris, moderamen AK PGG
Mr Pieter Kuipers, diaken-advocaat, moderamen
Diaconie PGG

ⁱ Na de totstandkoming van de Protestantse Kerk (PKN) in Nederland in 2004 was een wijziging van de statuten nodig om deze aan te passen aan de modelstatuten en de Generale Regeling Stichtingen (GRS). STEK was de jure van een interkerkelijke een protestantse stichting geworden. Dat bij de statutenwijziging die uiteindelijk in 2011 plaatsvond er van werd afgezien toepassing te geven aan de bepaling uit de GRS die voorschrijft dat een protestantse stichting in de naam het adjectief 'protestantse' voert, doet daar niet aan af. Ook de dynamische ontwikkeling van Stek in de loop der jaren maakte een aanpassing van de statuten noodzakelijk. (Voor een wijziging van de statuten had het bestuur ingevolge art. 15 lid 1 van de statuten van 2004 de schriftelijke goedkeuring nodig van

het Constituerend Orgaan (Centrale Kerkenraad van de Hervormde Gemeente 's-Gravenhage en de Classis 's-Gravenhage van de Gereformeerde Kerken) en de Provinciale Diaconale Commissie van de Provinciale Kerkvergadering Zuid-Holland van de Nederlands Hervormde Kerk. Nu deze na 2004 niet meer als zodanig bestonden, is schriftelijke toestemming gevraagd en verkregen van de Diaconie, AK en Classes alsmede van het RCBB. In het huidige art. 17 lid 1 van de statuten zijn dit ook de organen die schriftelijk goedkeuring moeten verlenen aan een statutenwijziging.)

ⁱⁱ De positie van de Diaconie als grootste opdrachtgever van STEK vindt ook zijn uitdrukking in art. 8 lid 3, dat bepaalt dat de directeur van STEK door het bestuur wordt benoemd in overleg met het College van Diakenen en in art. 18 lid 5 dat bij ontbinding van STEK de bestemming van het batig saldo wordt bepaald door het College van Diakenen PGG (met instemming van het RCBB). Het besluit tot ontbinding zelf wordt, blijkens art. 18 lid 1, gezamenlijk genomen door bestuur, Diaconie, AK, Classes en RCBB. Verder bepaalt art. 8 lid 4 dat bij de benoemingen van medewerkers die in belangrijke mate betrokken zijn bij het ontwikkelen of ten uitvoer leggen van het beleid van STEK, advies gevraagd wordt aan AK, Diaconie en Classes.

ⁱⁱⁱ Vanaf dat moment 'overeenkomst' geheten, in plaats van DVO.

^{iv} In de statuten van 2004 werd bepaald dat bestuursleden werden benoemd en ontslagen door de Centrale Kerkenraad van de Hervormde Gemeente te 's-Gravenhage en de Classis 's-Gravenhage van de Gereformeerde Kerken in Nederland gezamenlijk en dat alvorens een dergelijk besluit werd genomen de Centrale Kerkenraad advies vroeg van de Diaconie der Hervormde Gemeente 's-Gravenhage.

COLOFON

© Protestantse Diaconie Den Haag 2016

Fotografie: Rogier Chang, Gilles Boeuf

Vormgeving: Bliksemzwart - Marijke Kamsma

Druk: Printweb



